

Projekt Ørn

Årsrapport 2012

DOF rapport

Dansk Ornitologisk Forening

Projekt Ørn
Årsrapport 2012

Datablad

Titel: Projekt Ørn – Årsrapport 2012

Redaktion: Erik Ehmsen, Lennart Pedersen og Iben Hove Sørensen

Udgivelsestidspunkt: Februar 2013

Bedes citeret: Ehmsen, E., L. Pedersen & I. H. Sørensen (2013): Projekt Ørn – Årsrapport 2012. Dansk Ornitologisk Forening.

Forside: Havørn, Oldenor. Foto: Klaus Dichmann
Bagside: Kongeørn, Lille Vildmose. Foto: Jan Skriver

Udgiver og copyright: Dansk Ornitologisk Forening – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140
DK-1620 København V
Tlf. 3328 3800
E-mail: dof@dof.dk

ISSN-nr: Trykt version: 1904-3899 Elektronisk version: 1904-3902

Yderligere oplysninger: Lennart Pedersen
Leder af Projekt Ørn
E-mail: lennart@pedersen.mail.dk
Tlf.: 4717 0220 / 4015 6620

Erik Ehmsen
Artskoordinator for havørn
E-mail: erik@ehmsen.org
Tlf.: 6264 1559

Leif Novrup
Artskoordinator for fiskeørn
E-mail: leifnovrup@pc.dk
Tlf.: 9744 8301

Tscherning Clausen
Artskoordinator for kongeørn
E-mail: tsc.vib@mail.tele.dk
Tlf.: 9831 7354

Iben Hove Sørensen
Biolog i DOF
E-mail: iben.hove@dof.dk
Tlf.: 3328 3842

DOF's hjemmeside: www.dof.dk/orn

Indholdsfortegnelse

Årsberetning fra Projekt Ørn	6
Ørnene i Danmark 2012	6
Havørnen i Danmark 2012	8
Sammenfatning	8
Lokalitetsgennemgang	13
Ringmærkning af havørn i 2012	25
Fiskeørnen i Danmark 2012	27
Sammenfatning	27
Lokalitetsgennemgang	27
Kongeørnen i Danmark 2012	29
Sammenfatning	29
Lokalitetsgennemgang	29
Høg over høg - eller krage over ørn	31
Vintertælling af ørne 2012	32
Flere end 3.500 danskere spejdede efter store vingefang	33

Årsberetning fra Projekt Ørn

Af projektleder Lennart Pedersen

Forgiftninger i naturen dræber stadig vore ørne, og det er Projekt Ørns største udfordring at få stoppet disse meningsløse drab. Den dødsensfarlige gift carbofuran udlægges i lokkemad, til trods for at giften de sidste fem år har været forbudt at anvende i Danmark.

Der er bare i år fundet tre havørne og en kongeørn forgiftet, samt tre havørne under stærkt mistænkelige omstændigheder. Det bringer det samlede antal forgiftninger af ørne op på godt 10 i de senere år. Ørne og andre store rovfugle er som altid endestation for så kraftige gifte, idet de er det sidste led i fødekæden.

DOF har forsøgt at påvirke de relevante myndigheder, så yderligere sanktioner kan iværksættes mod synderne og deres giftdepoter. Samtidig må Projekt Ørn erkende, at vores formidling om den rigdom, ørnene tilfører vores natur, ikke har været tilstrækkelig. Der ligger fortsat et stort arbejde i at informere om ørnene og deres levevis.

Al den viden, vi har om de danske ørne, indsamles af vore mange redekoordinatører og andre engagerede DOF'ere. Uden deres hjælp havde vi ikke modtaget de mange oplysninger, der tilflyder Projekt Ørn gennem året, og alle takkes hermed for deres store indsats.

Ørnene i Danmark 2012

Havørn

Der har i år været 48 havørnepar med rede, hvoraf hele 11 var nye par. Seks af de nye par blev fundet i det fynske. Parrenes gennemsnitlige ungeproduktion har dog ligget lavt i forhold til 2011, hvilket måske kan skyldes vejret i årets første måneder. Andre årsager som forstyrrelser eller forgiftning kan også påvirke resultatet. Tyskland har oplevet en tilsvarende dårlig ynglesæson (pers. medd. Bernd Struwe-Juhl, Projektgruppe Seeadlerschutz). Det er desuden meget normalt, at nyetablerede par ikke har så stor ynglesucces på grund af deres manglende erfaring. Der er kommet 52 havørneunger på vingerne i 2012, hvilket er det samme antal som i 2011, og siden etableringen af den danske havørnebestand er i alt 337 unger gået på vingerne fra danske reder.

Kongeørn

Kongeørnen yngede i år med tre par, som alle fandtes i Nordjylland. Kongeørnen har gennem årene fået 23 unger på vingerne, og noget tyder på, at et 4. par er under etablering i det nordjyske. Den langsomme udvikling i bestanden har resulteret i bekymring omkring risikoen for indavl. Graden af indavl såvel som oprindelsen af de danske ynglefugle ønskes derfor klarlagt ved hjælp af dna-undersøgelser af de fældefjer, som gennem årene er blevet indsamlet ved rederne. Et sådant projekt forudsætter dog ekstern økonomisk støtte, hvilket endnu ikke er bevilget.

Den skånske bestand har ligeledes været stabil med et lavt antal par de seneste 10 år. Netop dette efterår er 10 trækkende kongeørne dog kommet til Sjælland fra Sverige (flere af dem 2K eller ældre), hvilket også giver forhåbning om tilførsel af nyt blod til vor egen bestand.

Fiskeørn

Fiskeørnen har haft held med ynglen i 2012, og det er lykkedes for alle tre ynglepar at få unger på vingerne – for første gang er der således kommet unger af fiskeørn på vingerne i Nordsjælland. Det har naturligt nok vakt en del interesse, og desværre har flere overtrådt beskyttelsen omkring reden. De tre par fiskeørne har tilsammen fået syv unger på vingerne i år.

Ringmærkning af havørn

Ringmærkning af havørneunger har efterhånden givet mange resultater, og mængden af dokumentation stiger kraftigt. Nogle af de ringmærkede ørne har man registreret rundt i hele landet, og de har opholdt sig her i landet i en længere periode. I vore ynglepar indgår mindst 14 tyskmærkede ørne og mindst en ringmærket svensk fugl. Der ligger stadig en spændende udfordring i at få afdækket, hvor nogle af de ringmærkede ørne kommer fra. Det viser sig, at der blandt de ørne, der trækker ind fra Sverige, nu også er 3K og ældre fugle. Vi nærmer os også en aldersrekord for havørn, da en ringmærket ynglefugl ved Maribo snart er 28 år gammel. Der er også fundet en tysk ringmærket havørn dræbt under en vindmølle i Vestjylland.

Vintertælling og Ørnens Dag

Trods kedeligt vejr gav vintertællingen et overraskende godt resultat med knap 300 ørne, fordelt på 290 havørne og 9 kongeørne.

Ørnens Dag forløb rigtig flot med 21 arrangementer og over 3.800 besøgende gæster, der kunne nyde de 73 havørne og 4 kongeørne, der blev set rundt om i landet på denne dag.

Havørn, adult hun. Foto: Poul-Erik Niebuhr.

Havørnen i Danmark 2012

Sammenfatning

Af artsadministrator Erik Ehmsen

Havørnen burde have haft et fantastisk yngleår, da der blev fundet hele 11 nye par. Ynglesæsonen var dog meget speciel, idet mange par opgav, mens andre par fik hele tre unger. Nogle par har formodentlig været unge og uerfarne, mens andre har haft stor erfaring og godt kendskab til territoriet. Det gennemsnitlige antal flyvefærdige unger per redepar var 1,08, hvilket var noget lavere end i 2011 (se figur 1). Der blev i alt sendt 52 unger på vingerne i 2012, hvilket svarede til antallet af unger i 2011 (se figur 2).

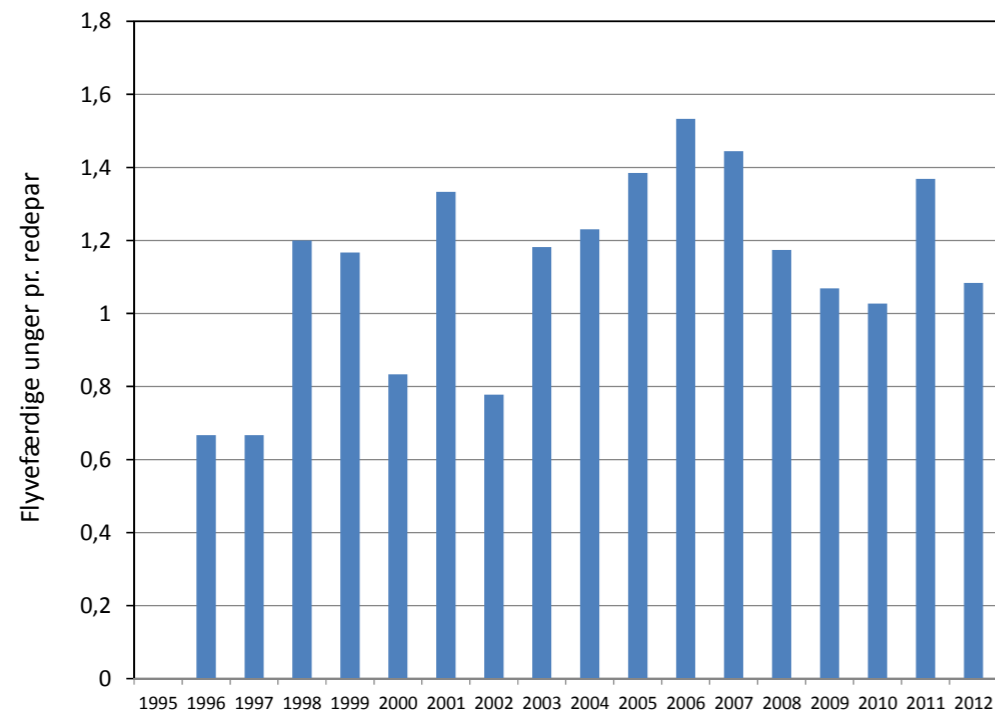
Vi havde igen episoder med folk, der ikke kunne lade vore store rovfugle yngle i fred. Det gjaldt såvel direkte forfølgelse som færdsel inden for afspærringer, opsætning af fotoskjul ganske tæt på reder og endda afskæring af grene på redetræer.

Det er endvidere ufatteligt, at vi for tredje gang på Langeland havde problemer med forgiftning. Parret på den nordlige del af øen mistede både hunnen og ungen, efter at de havde indtaget stoffet carbofuran, som ellers i årevis har været forbudt at bruge her i Danmark.

Som forventet blev det Fyn, der fik det største rykind af nye par (se tabel 1). Den sydlige del af Sjælland og Lolland/Falster har nu så mange par, at overskydende fugle flytter videre mod nord og vest. Det er forventeligt, at de nordlige dele af Sjælland samt Nord- og Vestfyn vil blive de områder, hvor fremgangen vil være størst de næste par år.

Hvis man sammenligner med meldinger fra vore kolleger i Norge og Slesvig-Holsten (pers. medd. Alv Ottar Folkestad, Norsk Ornitologisk Forening, hhv. Bernd Struwe-Juhl, Projektgruppe Seeadlerschutz), er det påfaldende, at havørnen også dér har haft en lavere ynglesucces i 2012 end vanligt. I Tyskland mislykkedes 30 % af yngleforsøgene i 2012. Hverken i Norge eller Tyskland er der nogen umiddelbar forklaring på nedgangen.

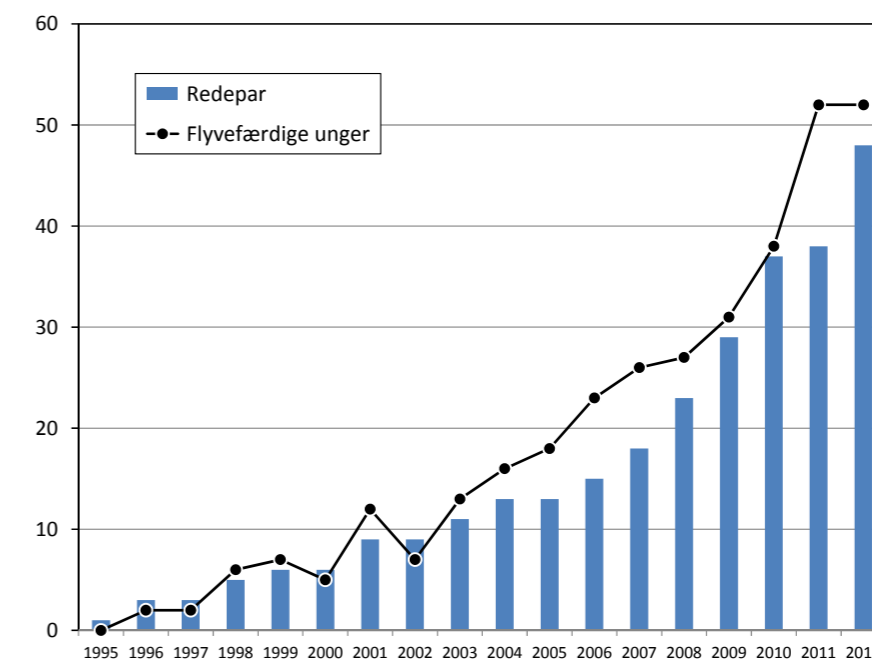
Jeg vil gerne bringe en særlig tak til Hans Erik Jørgensen for et meget langt og godt samarbejde. Han kan ikke længere deltage i Projekt Ørn, men han har tilført projektet mange års erfaring og viden.

Figur 1. Gennemsnitlig ungeproduktion pr. havørnepar i Danmark 1995-2012.

Tabel 1. Antal ynglepar af havørn fordelt på kommuner og lokalafdelinger.

DOF-afdeling	Kommune	Redepar i 2011	Redepar i 2012
København	Lejre	1	1
Nordsjælland	Hillerød	1	1
Vestsjælland	Kalundborg	2	3
	Ringsted	1	1
	Slagelse	1	2
	Sorø	1	1
Storstrøm	Faxe	1	1
	Guldborgsund	4	6
	Lolland	4	3
	Næstved	2	2
Fyn	Vordingborg	3	3
	Faaborg-Midtfyn	1	1
	Langeland	2	2
	Middelfart	1	1
Sjælland	Nordfyns	2	2
	Kerteminde	0	1
	Svendborg	0	3
	Assens	0	1
	Nyborg	0	1
	Sønderjylland	Haderslev	3
Sjælland	Sønderborg	1	1
	Tønder	1	0
	Aabenraa	1	1
	Kolding	1	1
Syddøstjylland	Horsens	0	1
Vestjylland	Ringkøbing-Skjern	1	1
Østjylland	Silkeborg	1	1
	Skanderborg	1	1
Nordvestjylland	Thisted	1	1
Nordjylland	Mariagerfjord	1	1

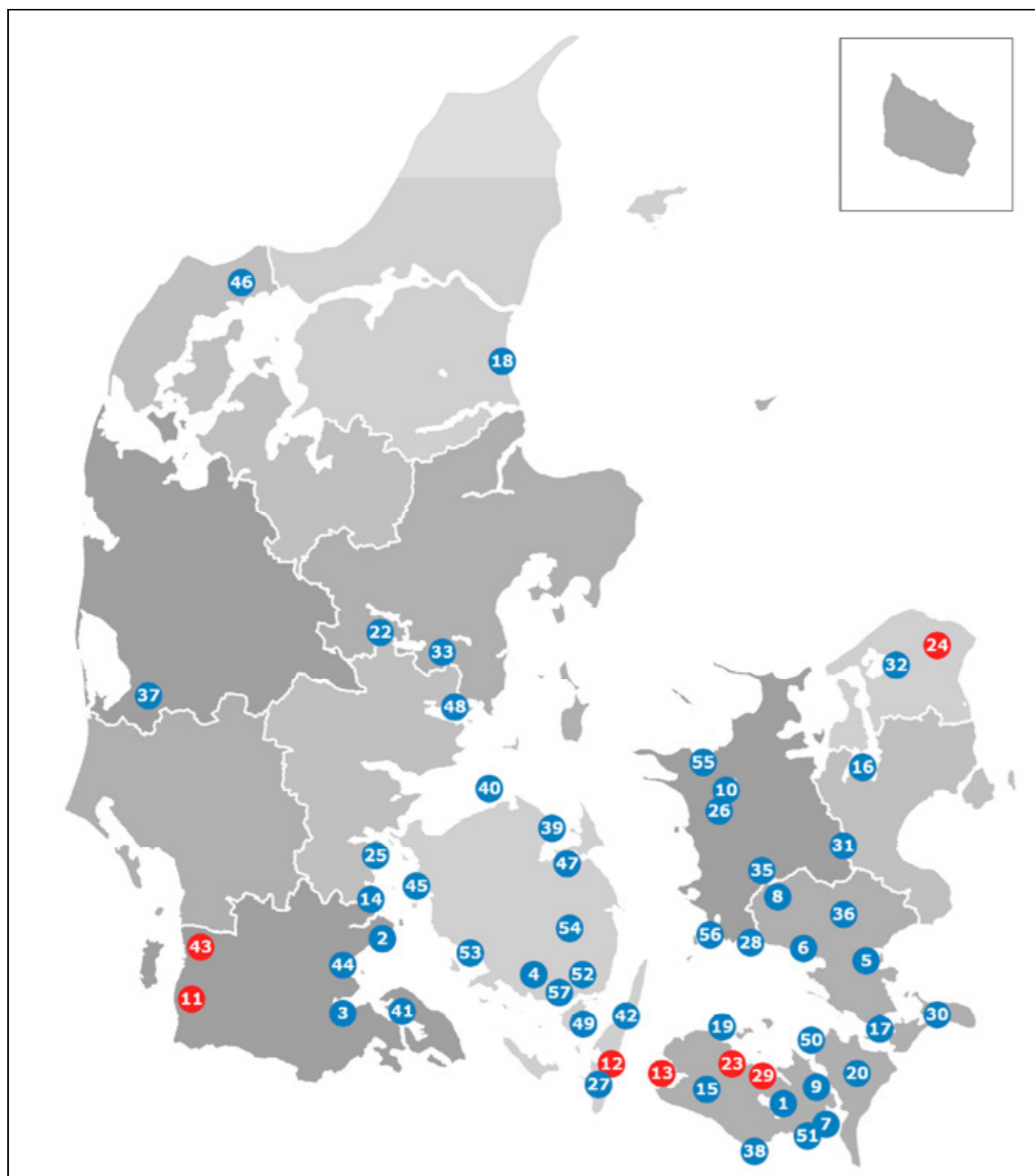
Figur 2. Antal ynglepar samt flyvefærdige unger af havørn registreret i Danmark 1995-2012.

Tabel 2. Havørnepar med rede i perioden 1995-2012 samt antallet af flyvefærdige unger produceret i hver rede. 0 indikerer, at parret har indledt rugning uden at få unger på vingerne. Ynglepar, hvor æglægning/rugning ikke er registreret, er markeret med -.

Nr.	Lokalitet	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
1	Maribosøerne	0	-	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	29
2	Bankel Sø	1	1	2	2	2	1	1	1	0	2	2	2	2	1	2	1	2	2	24
3	Hostrup Sø	1	0	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1	2	0	2	25
4	Brændegård Sø		2	1	0	2	2	2	2	2	1	2	2	3	1	-	1	2	2	23
5	Præstø Fjord		-	1	0	2	0	2	2	2	2	2	3	0	2	0	0	1	1	16
6	Gavnø		-	-	-	0	2	2	2	2	2	1	2	2	0	0	1	1	2	13
7	Roden Skov			1	-	1	2	1	0	1	2	1	0	1	2	2	0	2	0	12
8	Tystrup Sø			2	-	1	2	3	3	2	2	3	2	2	3	2	2	3	2	25
9	Østlolland			1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	2	2	1	0	0 ^a	0	9
10	Skarresø			-	-	0	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	1	11
11	Skast								0											0
12	Langeland I										0									0
13	Enehøje										-	0	-							0
14	Haderslev										-	0	1	2	1	2	2	3	1	12
15	Nakskov Fjord										2	2	2	1	2	2	1	1	2	13
16	Bognæs										-	2	2	0	2	0	2	2	3	11
17	Tærø										0	2	2	2	1	2	0	2	0	9
18	Lille Vildmose														-	-	1	1	-	2
19	Rågø												0							2
20	Midtfalster											1	1	1	2	2	1	1	7	7
21	Sydlig Jylland											2	0							2
22	Søhøjlandet I											0	2	2	2	1	2	2	6	6
23	Knuthenlund											1	-	1	0	-	0	2	2	4
24	Esrum Sø														-	-				0
25	Solkær Engsø											1	2	1	2	1	2	3	9	9
26	Tissø											-	2	1	2	2	2	7	7	7
27	Langeland II											0	1	2	2	2	3	8	8	8
28	Ormø											1	0	1	1	1	1	4	4	4
29	Knuthenborg											1	3	0	2	6	6	6	6	6
30	Møn												2	1	2	-	5	5	5	5
31	Haraldsted Sø												2	2	2	2	0	6	6	6
32	Alsønderup Enge												1	2	2	0	5	5	5	5

Nr.	Lokalitet	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Total
33	Søhøjlandet II														2	-	2	2	2	6
34	Vejlerne																			0
35	Sorø														0	0	1	1	-	2
36	Gødstrup Sø															0	2	0	2	2
37	Skjern Enge														2	0	0	0	2	2
38	Hyllekrog														0	2	2	4	4	4
39	Leammer														0	0	-	0	0	0
40	Æbelø														0	2	1	3	3	3
41	Als														-	2	1	3	3	3
42	Tranekær														0	0	0	0	0	0
43	Brøns														1				1	1
44	Genner															1	2	3	3	3
45	Wedellsborg															0	2	2	2	2
46	Thy															-	-	-	0	0
47	Kertinge Nor																		-	0
48	Vorsø																		0	0
49	Lunkeris Skov																		-	0
50	Kippinge																		2	2
51	Nysted																		-	0
52	Sortemosen																		0	0
53	Løgismose																		1	1
54	Ravnholt																		2	2
55	Saltbækvig																		-	0
56	Stignæs																		1	1
57	Hvidkilde Sø																		-	0
	Unger i alt	0	2	2	6	7	5	12	7	13	16	18	23	26	27	31	38	52	52	337
	Par med rede (Rp)	1	3	3	5	6	6	9	9	11	13	13	15	18	23	29	37	38	48	48
	Unger pr. redepar	0	0,67	0,67	1,20	1,17	0,83	1,33	0,78	1,18	1,23	1,38	1,53	1,44	1,17	1,07	1,03	1,37	1,08	1,08

^a Nedjusteret med 2 flyvefærdige unger i forhold til Projekt Ørn - Årsrapport 2011.

Figur 3. Havørneteritorier med redefund i perioden 1995-2012. De reder, der var aktive i 2012, er vist med blå. Tallene refererer til lokalitetslisten i tabel 2. Rederne 21 og 34 ikke er vist. Kort udarbejdet af Timme Nyegaard.

Lokalitetsgennemgang

1. Maribosøerne, Guldborgsund Kommune

Af Uffe B. Nielsen

Igen i år har parret i Bøgeskov ved Hejrede Sø været produktivt, og to unger kom på vingerne. Reden med den rugende hun blev iagttaget jævnligt på behørig afstand fra offentlig vej frem til løvspring. Redetræet, en høj gammel bøg, blev besøgt den 18. juni.

2. Bankel Sø, Haderslev Kommune

Af redekoordinator Klaus Dichmann

Ultanggård producerede i 2012 en unge, som af og til ses flyvende rundt i Bankel-området. Reden var den samme som sidste år, altså i skoven.

3. Hostrup Sø, Aabenraa Kommune

Af redekoordinator Jesper Tofft

I yngletiden 2011 forsvandt hunnen (formodentlig død), mens ungerne var små, og disse gik til. Siden sås hannen kun alene. Fra oktober/november sås en ny hun, som var meget mørkere på hoved, hals og bryst, og derfor sikkert ung.

I marts 2012 lå den nye hun på æg i den gamle rede, som har været benyttet siden 2000, og alt gik, som det plejer. To unger sås i reden før løvspring, og i juli fløj de rundt i redeskoven. I over en måned blev de i og omkring skoven, hvortil forældrene bragte føde. Fra midt i august blev i hvert fald den ene unge set sammen med forældrene ved selve Hostrup Sø.

4. Brændegård Sø, Faaborg-Midtfyn Kommune

Af redekoordinator Gunnar Jørgensen

Havørneparret ved Brændegård Sø fik i 2012 to unger på vingerne. Parret havde i løbet af vintermånederne bygget en ny rede i et lærketræ i en anden del af skovene, hvor Faaborg-Midtfyn Kommune har afsat og markeret et beskyttelsesområde. Reden i lærketræet er den 3. rede, ørnene har bygget siden 2009. Et eller andet må i løbet af 2011 have forstyrret ørnene ved den tidligere anvendte rede (anvendt i 2010 og 2011), selvom der var etableret en beskyttelseszone med tydelig skiltning omkring reden.

Rugningen i 2012 blev påbegyndt i starten af marts måned, og en unge blev første gang set flyvende den 30. juni. Ungerne blev i juli ikke observeret fouragerende, men blev dog set flyvende stadig længere væk fra reden. Ungerne blev ikke ringmærket.

5. Præstø Fjord, Vordingborg Kommune

Af Lennart Pedersen

Efter at yngleforsøgene ved Even Sø i 2009 og 2010 mislykkedes for parret, har de nu to år i træk fået en unge på vingerne. De yngler stadig ved Even Sø.

6. Gavnø, Næstved Kommune

Af redekoordinator John Bang Jørgensen

Parret på Gavnø havde succes i år med to fine unger. Jeg var heldig at se parring sidst i februar, og parret gik under jorden først i marts. Fra da af så man dem næsten ikke. Jeg kiggede til reden midt i juni og så en stor unge, og omkring første august sad der to unger sammen i ørnetræet på Gavnø. Det var jo en dejlig overraskelse. Jeg har sidenhen set dem en del i området, ofte sammen med en af forældrefuglene.

7. Roden Skov, Guldborgsund Kommune*Af redekoordinator Lars Malmberg*

Lige fra midten af februar var der aktivitet ved reden. Den gamle han og den noget yngre hun havde bygget yderligere på reden, som nu meget tydeligt var mere end dobbelt så høj som bred – og bredden af reden er kun tiltaget med årene. Det må være Danmarks største havørnerede; over seks meter høj!

Æglægning skete den 25. februar, og ved besøg den 1. april var jeg sikker på, at mindst et af æggene var klækket. Parret var meget uroligt, og hunnen vendte hele tiden rundt, puttede næbbet ned til æg/unge og lå højt i reden. Jeg vurderer, at klækningen må være sket lige omkring den dag. Der blev sidst set aktivitet i reden den 15. april. Siden har ørnene været væk.

Og dog, da jeg forlod Roden Skov den 15. maj - efter et sidste kig - og kørte ude på vejen, kom hannen glidende fra vest ind over redetræet, cirklede et par gange og gik så mod vest igen. Et farvel for i år. April var kold, våd og blæsende, og sammenfaldet i tidspunkt for manglende yngel hos parret i Roden og på Vestfalster kan tyde på, at det måske har samme årsag. Menneskelige eller naturlige forstyrrelser kan dog ikke udelukkes. Det lokale ravnepar kan også have været heldige, som i et tidligere år, at liste den voksne ørn af reden og få fat i æg eller unger. Vi håber på bedre held næste år.

8. Tystrup Sø, Næstved Kommune*Af redekoordinator Lene Smith*

Igen i år har parret ynglet. Denne gang med hele tre unger, der angiveligt er to hunner og en han. Parrets redested er kendt af DOF, men ønskes ikke oplyst af hensyn til at sikre ro omkring fuglene. Den lokale skytte kender også til redens placering og yder sit i forhold til at undgå forstyrrelser omkring reden. Beskyttelsen ser ud til at virke, idet det lykkedes de to gamle fugle at få tre flotte unger på vingerne.

Færdes man langs Tystrup-Bavelsesøerne, er der rig mulighed for at spotte ørnene, der ses dagligt. Først i august blev hele familien (fem i alt) set samlet omkring en friskfanget fisk. DOF har fået etableret et godt samarbejde med de lokale, som har stor betydning for beskyttelsen af det succesfulde havørnepar.

9. Østlolland, Guldborgsund Kommune*Af redekoordinator Lars Malmberg*

Efter i foråret at have søgt efter ørne i de gamle reder, kunne vi desværre konstatere, at ørnehunnen og de to unger fra sidste år lå døde i reden, sandsynligvis forgiftet! Efter gennemtrawling af alle skove på Østlolland uden held, slog jeg mig den 14. april ned i ørneparrets foretrukne jagtområde, Majbølle Nor Fuglereservat, og afventede en adult ørn. Efter halvanden time dukkede en gammel ørn op, cirklede over Hjelm Ø og fløj/svævede i et langt og lige stræk ind over Falster, hvor den pludselig gik ned.

Dagen efter: Efter en halv times vandring i den udpegede skov på Vestfalster lettede pludselig en havørn - og lidt efter yderligere en - fra skovens yderste bryn. Advarselslyde og cirklen lavt over skoven indikerede rede, og hurtigt fandt jeg en ny rede i toppen af en gran og skyndte mig væk. Efterfølgende undersøgelse gjorde mig sikker på, at det var hannen fra Grænge, som havde fundet sig en ny hun, som er mindst en 7K fugl. Hunnen lå dybt og rugede på reden den 15. april om aftenen, og de må være kommet meget sent i gang med at yngle. Sorg blev vendt til glæde. Rugning også den 18. april, hvor hannen sad på vagt et par træer væk.

Ved besøg den 22. april var der ingen ørne i eller ved reden, ligesom efterfølgende besøg heller ikke gav resultat. Koldt, regnfuldt og blæsende vejr kan selv ved små forstyrrelser medføre, at æggene bliver kolde, og ungerne dør. Men det var mærkeligt, at forældrefuglene helt forsvandt – og ærgerligt, da der ved kommunens mellemkomst var opnået en aftale om stop for skovaktiviteter i redens nærhed.

10. Skarresø, Kalundborg Kommune*Af redekoordinator Jette Reeh*

Efter at der vinteren igennem var blevet repareret og bygget på reden, var der ultimo marts gang i rugningen. Stor var spændingen; sidste sæson gav to unger – blev der mon også to i år, eller måske tre? I sidste del af maj sås noget baske i reden, og i juni blev det afgjort – en unge dukkede op på kanten af reden. Året forløb uden forstyrrelser, og havørneparret og årets unge holdt til i området – desværre oftest i træerne på bagsiden af Magleholm, hvor de ikke var synlige fra observationsstedet ved ankerpladsen.

14. Haderslev, Haderslev Kommune*Af redekoordinator Helle Regitze Boesen*

Ynglesæsonen har i år resulteret i en unge. Som vanligt har det været et roligt år uden forstyrrelser af nogen art. Ved de sædvanlige besøg i skoven har hunnen altid været i området, mens hannen ofte er ene om at tage hen over byen mod Haderslev Dam.

To fotografer tog billeder af de voksne havørne med henblik på at aflæse ringene, hvilket dog viste sig at være vanskeligt. De er begge tyske ørne med gul ring på højre ben, og venstre bens ringe er aflæst således: Hannen har sort over blå og er fra 1985, mens hunnen har hvid over sort eller blå og derfor enten er fra 1991 eller 1998.

15. Nakskov Fjord, Lolland Kommune*Af redekoordinator Ole Friis Larsen*

Syvende kuld i træk fra samme par og samme rede viste igen, at parret ved Nakskov er stabilt og i trivsel. I 2012 kom der to unger fra reden, og igen viste det sig, at parret yngler meget tidligt på året. Da ringmærkerne kom i juni for at prøve, om det for første gang skulle lykkes at få ringmærket unger fra parret, var de to unger allerede flyvefærdige. Det lykkedes dog at finde en af dem rastende i en kornmark tæt på redestedet. Ungen fik ringe på, kønnet blev fastslået til en hun, og alderen blev bestemt til, at hun var klækket i slutningen af marts, hvilket er meget tidligt for danske havørneunger.

Den adulte hun lå på reden og rugede, da den blev fundet den 24. februar 2006, og i årene efter har flere observationer tydet på tilsvarende tidlig æglægning med et enkelt års undtagelse. Der er fortsat et meget fint samarbejde med skovejeren efter et generationsskifte, og der er stadig ingen beskyttelsesforanstaltninger omkring redestedet ud over jævnlige tilsyn fra ejer, redekoordinatorer og lokale jægere.

16. Bognæs, Lejre Kommune*Af redekoordinator Bent Bardtrum*

I februar, da fjorden var islagt, sås parret jævnlige sammen med op til 12 andre havørne i vågerne omkring Eskilø. Siden levede parret en meget diskret tilværelse, og der var meget få observationer af dem. Parringsflugt og kald i slutningen af februar og begyndelsen af marts gjorde det dog klart, at ørnene stadig holdt til omkring redestedet. Da man senere så fødetransport mod reden, var det kun et spørgsmål om, hvor mange unger der var. I begyndelsen af juli dukkede så for første gang hele tre unger op i trætoppene og på engen ved Egehoved.

17. Tærø, Vordingborg Kommune*Af redekoordinator Jens Dithmarsen*

2012 blev året, hvor havørneparret på Tærø tilsyneladende fik nok af at yngle på halvøen Skallehoved i en vindomsust rede i toppen af et ustabil fyrretræ. Det lå ligesom i kortene, at parret på et eller andet tidspunkt ville finde et andet sted at bygge rede, men svært er det at finde selv disse store fugle.

Ved en tilfældighed blev parret fundet den 1. maj i en af skovene tilhørende Petersgaard Gods på Sydsjælland. Parret havde bygget en stor og tilsyneladende stabil rede i toppen af en knækket douglasgran, og i reden var to store unger, der skønnedes at være cirka to, måske tre, uger gamle. Der blev efterfølgende i samarbejde med lodsejeren og Vordingborg Kommune etableret adgangsforbud for at undgå unødige forstyrrelse i området tæt på reden.

Yngleforløbet er gået helt som forventet, da det er et par gamle og meget erfarne forældrefugle, som nu forhåbentlig har fundet et mere roligt sted at yngle. En af de sidste dage i juni fløj den største af ungerne af reden første gang. Den 4. juli var begge fugle flyvefærdige, men sås i perioden efter udflyvningen fortsat i og omkring reden.

18. Lille Vildmose, Mariagerfjord Kommune

Af redekoordinator Tscherning Clausen

Havørneparret i Tofte Skov yngede ikke i år. Allerede tidligt på året stod det klart, at parret ikke ville benytte nogen af de reder, de indtil nu har bygget, og hvoraf de har benyttet to til at yngle i. Der blev ikke set aktivitet ved rederne, og der blev ikke bygget nyt på dem. Ørnene blev dog set jævnlige i hele sæsonen, som oftest ved Tofte Sø, men også nordpå i Lille Vildmose eller ude ved østkysten, hvor de af og til blev set siddende på sandrevlerne.

19. Rågå, Lolland Kommune

Af redekoordinator Michael Thelander

Parret blev set på lokaliteten i 2011, men reden blev ikke fundet. I 2012 blev reden fundet, og parret fik to unger på vingerne. Det vurderes, at det er Knuthenlundparret, der er flyttet til denne lokalitet.

20. Midtfalster, Guldborgsund Kommune

Af redekoordinator Bente Larsen

I slutningen af januar måned vendte ørneparret tilbage til skoven, ganske som tidligere år. Man så ørnene sidde i deres helt eget udkigstræ i skovbrynet, og den 21. februar var reden gjort i stand, og hunnen lå på den. Der har været ro i skoven, altså ingen skovning eller andre forstyrrelser ved reden, og der blev set en unge på vingerne.

22. Søhøjlandet I, Silkeborg Kommune

Af redekoordinator Bo Ryge Sørensen

Havørneparret, som er identisk med sidste års ynglepar, har igen i år ynglet med succes. Reden viste sig at rumme to unger, som begge var af hunkøn. Uvist af hvilken årsag havde havørneparret i år fravalgt det gamle redetræ og bygget en ny rede cirka 500 m nordøst for den gamle rede. På grund af den nye redes placering var det ynglesæsonen igennem stort set umuligt at observere aktiviteterne ved redetræet. Dog kunne det konstateres, at der blev bragt føde til reden, og at der således måtte være unger i denne.

Vores observationer tyder på, at den nyanlagte havørnerede med stor sandsynlighed er tyvstjålet fra områdets ravnepar. Helt hjemløse blev ravneparret dog ikke, idet de resolut flyttede ind i den forladte havørnerede, hvor de yngede med succes.

Som det var tilfældet i de foregående år, blev der i samarbejde med skovejeren og de kommunale myndigheder oprettet en færdselsfri beskyttelseszone omkring reden. Beskyttelseszonen blev afmærket med officielle skilte, som tydeligt gjorde opmærksom på adgangsforbudet og baggrunden herfor. Derudover blev der iværksat en løbende overvågning af reden med henblik på at følge udviklingen. Alt tyder på, at beskyttelseszonen og skiltningen er blevet respekteret.

23. Knuthenlund, Lolland Kommune

Af redekoordinator Ulla Brandt

Parret, der sidste år opgav deres yngleforsøg, vendte desværre ikke tilbage i år. Vi formoder, at parret nu har slået sig ned på Rågå. Det passer med, at et par blev observeret der, da parret forsvandt fra reden i Knuthenlund.

25. Solkær Engsø, Kolding Kommune

Af redekoordinator Kurt Storgaard

Havørneparret ved Solkær Enge/Stenderupskovene markerede flot den femte ynglesæson med for første gang at sende tre fine unger på vingerne. Desværre foregik yngleaktiviteten i år ikke i den gamle, publikumsvenlige rede, som ellers er brugt fra 2008-11, hvilket har skuffet mange af de ørnefans, som gennem årene har kunnet følge familielivet fra Midtvej.

Faktisk påbegyndte ørnene allerede i august 2009 en ny rede længere inde i skoven, og den udbyggede parret gennem oktober 2011 og frem til februar 2012. Desværre er denne rede umulig at observere på mindre end et par kilometers afstand. Årsagen til flytningen er ukendt.

Den 3. maj kunne der med sikkerhed ses hoveder af 2 unger, som blev fodret, og den 13. juni stod tre store unger, godt 65 dage gamle, og lavede flyveøvelser.

26. Tissø, Kalundborg Kommune

Af Lennart Pedersen

Et meget stabilt par, der i år har fået to unger på vingerne. Der blev, kort før ungerne forlod reden, set tre unger, men uvist af hvilken årsag kom kun to unger med sikkerhed på vingerne (pers. medd. Gerth Nielsen).

Desværre forlod vores redekoordinator Connie Klit området, inden hun nåede at følge årets ynglesucces, og derfor søger Projekt Ørn en ny redekoordinator med godt kendskab til lokalområdet.

27. Langeland II, Langeland Kommune

Af redekoordinator Nis Rattenborg

Parret har fået tre unger på vingerne uden nævneværdige problemer.

28. Ormø, Slagelse Kommune

Af redekoordinator Mette Lauritzen

Ørneparret byggede i løbet af februar på en ny rede et andet sted på Ormø. Reden blev placeret i et asketræ. Hunnen lagde sig på reden mellem den 11. og 15. marts, og den 29. april var der tegn på unge i reden - den ene adulte sad og pillede nede i reden. Ungen voksede fint og fløj som forventet fra reden primo juli.

29. Knuthenborg, Lolland Kommune

Af redekoordinator Uffe B. Nielsen

Efter flere besøg i Skifterne i løbet af februar og marts blev jeg klar over, at der ikke var aktivitet ved reden fra 2011. Resten af skoven blev også gennemført for en eventuel nybygget rede, men desværre uden resultat. Den 14. april skrev jeg i min notesbog: "Definitivt ingen ynglende havørn i 2012". Den nærliggende Rørmark Skov blev også grundigt eftersat den 31. marts, men heller intet tydede på havørn her.

30. Møn, Vordingborg Kommune*Af redekoordinator Bjarne Hemmingsen*

Parret havde igennem vinteren udvist normal adfærd. Da æglægningstidspunktet nærmede sig, trak det dog ud, og vi opdagede, at hunnen var afløst af en "yngre model". En hun med tydelige kendetegn på en yngre fugl - især på halen; formentlig en 5K.

Parret har haft adfærd som vanligt med ind- og udflyvning af redeområde, så territoriet er blevet holdt, men der var ingen yngel i 2012. Om alt går vel, er de klar til næste ynglesæson. Den udstødte hun, som kan kendes på en defekt i venstre hånd og deraf opadstrittende svingfjer, er efterfølgende set i området. Så "til døden os skiller" gælder (heller) ikke for havørne.

31. Haraldsted Sø, Ringsted Kommune*Af Eilif Byrnek, biolog i Ringsted Kommune*

Vores havørnepar fik ikke unger i 2012. De forsøgte at yngle samme sted, men er måske blevet forstyrret. Reden blev under yngleforsøget en aften og nat overfløjet af en helikopter flere gange i forsøg på at finde en forsvundet person, der var lokaliseret til Humleore Skov.

32. Alsønderup Enge (Nejede Vesterskov), Hillerød Kommune*Af redekoordinator Jens Lykkebo*

Vi havde som sædvanligt god kontakt til det gamle par igennem vinteren. Tidligt på året så vi udbygning af reden, og der blev lagt æg cirka 10 dage tidligere end de foregående år. Parret har ellers altid været blandt landets senest ynglende havørne.

Cirka 10 dage før det forventede klækningstidspunkt blev jeg af den ansvarlige skovfoged ivrigt spurgt, om jeg var sikker på, at de gamle fugle var på reden. Det viste sig, at en børnehave havde overset skiltningen om det beskyttede område og havde været på tur i netop det område, hvor de havde slået sig ned ganske tæt på redetræet.

Dagen efter tjekkede vi reden, hvor der blev ruget som normalt. Men da klækningen var gået cirka en uge over tid, begyndte ørnene at blive mere og mere urolige. De kaldte på hinanden, skiftede hyppigt plads, viste sig mere og mere på vingerne - og opgav til sidst rugningen. De sad ofte tæt sammen i nabotræerne, og den 1. maj var det slut.

Vi fik et privat fly til at tage et luftfoto, som dokumenterede, at der lå et uskadt æg i reden. Det er sandsynligt, at det er blevet underafkølet, mens den rugende ørn har været skræmt bort, men vi må blot konstatere, at yngleforsøget af ukendte årsager ikke lykkedes i 2012. I perioden efter sås begge de gamle ørne med en af ungerne fra 2011.

33. Søhøjlandet II, Skanderborg Kommune*Af redekoordinator Jørgen Ballegaard*

Parret ynglede i det samme redetræ som tidligere år. Der blev konstateret rugning den 21. marts, og den 25. april sås der unger i reden. Den 5. juni var der to unger i reden. Den ene unge foretog vingebask på reden, den anden så noget mindre ud og lå passiv i redeskålen. Den 28. juni var den ældste unge kravlet op i toppen af redetræet, mens den yngste stod på reden. Medio juli fandt skovejeren reden tom, men få dage senere så han en unge blive fodret på reden. Ultimo juli og primo august blev en juvenil havørn set flere gange, men altid kun én ad gangen. Alligevel er det rimeligt at formode, at der var to udflyjende unger i 2012.

35. Sorø, Sorø Kommune*Af redekoordinator Lene Smith*

Parret ved Sorø havde desværre ikke succes med at yngle i år. Redestedet fra sidste år blev opgivet, og parret forsøgte sig med et nyt redested. Tilsyneladende har forstyrrelser nær redestedet dog fået fuglene til at opgive. Projekt Ørn forsøger i samarbejde med lokale at sikre parret mod forstyrrelser næste år. Parret er blevet set på reden og tæt ved reden gennem sommeren, og der vil blive holdt godt øje med parret hen over vinteren og i foråret 2013.

36. Gødstrup Sø, Faxe Kommune*Af redekoordinator Bo Tureby*

Parret byggede videre på den beskadigede rede fra de foregående år, og den 17. marts lagde en fugl sig dybt i reden. Der blev konstateret rugning frem til den 8. april, hvor jeg tog væk i en uge.

Ved hjemkomst den 15. april var ørnene væk fra reden og blev set sammen i området ved Holmegaards Mose. Desværre måtte det konstateres, at årets yngel blev opgivet af ukendte årsager. Skovfogeden havde ingen god forklaring på fænomenet, og jeg kan heller ikke forklare det. Ørnene er dog fortsat i området, så vi håber på bedre held i 2013.

37. Skjern Enge, Ringkøbing-Skjern Kommune*Af redekoordinator Erik Mørk*

Til trods for, at ørneparret har holdt til i Skjern Enge, siden deres rede faldt ned i april 2011, indfandt de sig ikke på den gamle ynglelokalitet i 2012. Til gengæld er ørnene i hele 2012 jævnlige blevet set i og omkring Borris Skydeterræn, hvor bl.a. Borrilejrens faste personale har observeret ørnene i parringsflugt, hvor de greb fat i hinandens kløer og hvirvlede rundt i luften. I januar måned blev der to gange observeret en gammel ørn flyvende med græs/strå i kløerne inde ved skydeterrænet. Til trods for ihærdig søgen af flere erfarne ornitologer lykkedes det ikke at finde ynglelokaliteten.

Søgningen blev indstillet, da der fra medio marts kun blev set én ørn ad gangen i Skjern Enge. Vi tolkede det derhen, at de havde etableret sig på en ny lokalitet og at hunnen nu lå på rede. Den 21. april blev begge de gamle fugle set sidde tæt sammen ude i Skjern Enge i cirka fem kvarter, så parret må have opgivet den videre rugning. Begge fugle blev efterfølgende, både i april, maj og juni måned, observeret sammen i Skjern Enge.

38. Hyllekrog, Lolland Kommune*Af redekoordinator Uffe B. Nielsen*

Yngleparret på Fugleværnsfondens område i Saksfjed Inddæmning fik to unger på vingerne. Den 20. marts lå hunnen og rugede, mens hannen sås i nærheden. Den 30. maj var der to unger i reden. Ringmærkning af ungerne blev forsøgt den 5. juni, men blev opgivet, da ungerne var for store.

Parret har bygget en ny rede, som er placeret i en sølvpoppe i samme skovparti, som parret tidligere har benyttet. Reden var færdigbygget inden midten af januar og er placeret i et træ med gode grenvinkler som redegrundlag. Redehøjden er cirka 15 m over jorden.

39. Leammer, Nordfyns Kommune*Af redekoordinator Anders Vedel*

Der har ikke været ynglende ørne på Leammer i 2012. Efter det mislykkede yngleforsøg i 2011 så det ellers lovende ud i løbet af efteråret 2011, hvor et nyt havørnepar havde indtaget Odense Fjord og blev set sammen ved reden. Også den gamle havørn fra 2011 holdt til ved reden. Det nye par forsvandt dog i starten af januar for at yngle på en ny lokalitet, og kun den gamle ørn blev tilbage. I løbet af marts stod det

klart, at der ikke ville komme yngel i reden i 2012. Der har løbende været en gammel ørn i territoriet, og der er flere gange set to gamle ørne i territoriet.

40. Æbelø, Nordfyns Kommune

Af redekoordinator Jens Bækkelund

2012 blev det andet år med ynglesucces på Æbelø, idet en unge blev udruget og flyvefærdig i den samme rede, som blev benyttet i 2011. Reden er placeret højt oppe i en gammel bøg. Den 20. marts sås en rugende ørn på reden, og den 8. juni kunne en unge ses på reden. Den 5. juli sås ungen flyve sammen med begge de gamle. Den 13. august var ungen stadig i området.

Der har tilsyneladende ikke været nogen forstyrrelser, der har generet ørnene. Der er sat en del infotavler op omkring redestedet, hvor folk anmodes om ikke at gå ind i området. Der findes ingen veje tæt forbi reden, og efter løvspring kan den ikke ses.

41. Als, Sønderborg Kommune

Af redekoordinator Kaj Abildgaard

Igen i år lykkedes det parret at få en unge på vingerne. Ligesom sidste år blev der igen foretaget skovarbejde sidst i februar meget tæt ved reden, men heldigvis forblev ørnene ved deres rede. Både de gamle og ungen fra i år blev i august set fouragere ved søen Oldenor; et sted, hvor de ofte holder til, og hvor der er masser af føde i form af en stor skarvkoloni.

42. Tranekær, Langeland Kommune

Af redekoordinator Claus Dalskov

Året startede med en del observationer af yngleparret, som ikke var blevet set ret meget hele efteråret 2011. Frem til den 4. marts sås begge fugle flyvende i området, derefter kun en. Den 25. april opdagede jeg et lille 'kighul' til reden, hvorfra jeg kunne se cirka 40 cm af redekanten og et lille dunklædt hoved. Altså var der mindst en unge. Jeg kontaktede ejeren af skoven, som meddelte mig, at han faktisk kunne se cirka 2/3 af reden fra sin bolig. I slutningen af maj meddelte han så, at ungen så fuldfjeret ud, hvorefter han i længere tid ikke havde mulighed for at observere reden.

Omkring den 1. juli blev redens faste observatører klar over, at ingen af os havde set hverken hunnen eller ungen i længere tid, hvorfor vi besluttede at besøge redestedet. Jeg var inde ved reden, men så ingen fugle på reden. Hannen kredsede imens over skoven. Den 7. juli havde vi fået fat i en træklattrer, der desværre fandt en død unge i reden. Kort tid efter fandt vi hunnen liggende død i skovbunden 50 m fra redetræet. Mistanken om en forgiftning meldte sig straks og er siden blevet bekræftet af DTU Veterinærinstituttet. Der var tale om giftstoffet carbofuran, som er en stærk nervegift og et af de stærkeste pesticider, der findes.

Hunnen var ringmærket på begge ben, og ringene viste, at den var ringmærket den 17. maj 2007 i Siggen i det østlige Holsten.

44. Genner, Haderslev Kommune

Af redekoordinator Lene Rasmussen

Året startede med to dejlige, dunede unger observeret den 3. marts 2012. Det har været vanskeligt at se, om begge unger overlevede, men da der i slutningen af juli blev set to 1K-fugle ved søen, anses det for at være meget sandsynligt. Ungfugle fra andre reder var på dette tidspunkt formodentlig stadig i nærheden af, hvor de blev flyvefærdige.

Ørnene har blandt andet levet af skarvunger og ungfugle ved Hopsø. Slivø er også et godt fourageringssted, og parret veksler mellem disse.

45. Wedellsborg, Middelfart Kommune

Af redekoordinator Ib Bager

Den 28. januar 2012 blev der i forbindelse med DOF's ørnetælling konstateret en nybygget rede i toppen af et cirka 20 m højt bøgetræ. På trods af en del trafik tæt ved reden konstaterede vi den 3. marts, at hunnen var gået på reden. I den efterfølgende måned var der et fast mønster, hvor hunnen sås på reden, og hannen sad i et nærliggende træ. Den 12. april blev hunnen set liggende højt i reden, hvilket indikerede, at ægklægning havde fundet sted. Den 21. april blev mindst en unge observeret, og den 16. maj meddelte skovfogeden, at han havde set to unger på redekanten. Den 10. juli blev begge unger med sikkerhed konstateret på vingerne.

I hele observationsperioden blev de voksne fugle ofte set jagende over Føns Vang Sø, som ligger cirka 6 km nord for reden. Ligeledes blev de set jagende over Tybrind Vig, Føns Vig, Gamborg Fjord og langs Lillebæltskysten syd for reden. De voksne fugle blev flere gange forfulgt af krager, og i et enkelt tilfælde blev hannen set siddende på en mark umiddelbart syd for Føns Vangs Sø, hvor den samtidig blev angrebet af krager, ternere, måger – og to rørhøge. Ørnen var ganske upåvirket, og kragerne, mågerne og ternerne vidste helt tydeligt ikke, hvilken fjende, der var farligst – rørhøgene eller ørnen.

Området omkring reden blev efter aftale med lodsejeren ikke afspærret. Da der blev konstateret levende unger i reden, udskød lodsejeren alle større arbejder i redens nærhed til august 2012.

46. Thy, Thisted Kommune

Af redekoordinator Bo Laursen

Fra januar til marts 2012 sad den ene gamle fugl dagligt ved og på reden, mens den anden fugl udeblev. I marts måned forsvandt begge fugle, men kort efter dukkede en ung (3-4K) havørn op og opholdt sig i lysningen. I perioden april til juni kunne man dagligt se fuglen, og det sker stadig, at denne unge ørn ses omkring reden.

Thy Skovdistrikt sørgede for, at en vandrerute nær reden blev nedlagt, og der blev fældet en række træer over stien, så den kun med besvær kan benyttes. Det har betydet, at færdsel i nærheden af reden er ophørt, hvilket også gælder for fældning og jagt. Skulle reden blive genbesat, er disse ting således på plads.

Reden ligger dog i nærheden af vindmølletestcenteret, og man må formode, at den megen larm, lys og trafik nok ikke fremmer besættelse af reden.

47. Kertinge Nor, Kerteminde Kommune

Af redekoordinator Ivan Sejer Beck

Reden, som blev anlagt i november 2011, har desværre ikke været anvendt i ynglesæsonen 2012. Kun i enkelte tilfælde er der observeret ørne i området.

48. Vorsø, Horsens Kommune

Af redekoordinator Jens Gregersen

Redebygning blev observeret første gang den 6. december, og reden blev lokaliseret ti dage senere. En lille rede, men efter en måned var den bygget op. Rugning startede den 21. februar, og en spæd unge blev set første gang den 6. april. Herefter var der jævnligt observationer af ungefodring.

Den 19. april om eftermiddagen så jeg sammen med Tobias Hjort en krage angribe ungen vedholdende i mindst 20 minutter. Da hunørnen vendte tilbage med bytte, som den omgående gik i gang med at æde, lå ungen blodig på redekanten. Den trak stadig vejret, men var desværre død den følgende morgen.

Ørneparret blev meget vedholdende ved reden den næste uges tid, men derefter sås de mindre og mindre.

Reden blev tilset flere gange dagligt fra laboratoriet, og ingen form for forstyrrelse blev registreret.

49. Lunkeris Skov, Svendborg Kommune*Af redekoordinator Poul Rasmussen*

I starten af januar besigtigede jeg skoven omkring det område, hvor reden efter sigende skulle findes. Allerede få meter inde i skoven hørte og så jeg begge ørne, og jeg besluttede mig for ikke at lede efter reden for at undgå forstyrrelser. Den 28. januar observerede jeg tre ørne ved Stjovl – helt sikkert yngleparret, som forsøgte at jage en ubuden gæst på porten.

Løbende blev jeg ringet op af lokale personer, som havde set ørnene og reden, og for at undgå yderligere færdsel i skoven, bragte jeg kort efter en omtale af redefundet i lokalavisen. I samarbejde med Svendborg Kommune og lodsejeren blev der desuden anbragt skilte ved indgangen til skoven. I den efterfølgende tid blev ørnene ikke set ved reden. Den 15. marts observerede jeg reden i mindst halvanden time uden at se ørnene. Den 18. april besøgte jeg reden igen og konstaterede, at der var fugle i reden. Det viste sig desværre at være et ravnepar, der havde overtaget reden. Efterfølgende blev der set adskillige havørne på Tåsinge, men jeg kan ikke med sikkerhed sige, om der var tale om ørnene fra Lunkeris Skov.

50. Kippinge, Guldborgsund Kommune*Af redekoordinator Leif H. Jacobsen*

Ørnereden blev bygget allerede i vinteren 2011, men der var ingen aktivitet at spore resten af året. Først midt i februar 2012 var der igen lidt aktivitet, da ørnene blev set flyve med redemateriale, men der blev ikke bygget ret meget på reden. Den er placeret i et ret spinkelt bøgetræ i cirka 20 m højde. Der blev taget kontakt til skovejeren, som omgående stoppede al aktivitet i det pågældende skovområde, men ellers var vi enige om, at der ikke skulle foretages andre foranstaltninger for at beskytte ørnene, da der i forvejen ikke er så meget trafik i området. Der har da heller ikke på noget tidspunkt været konstateret forstyrrelser omkring reden.

Ved et besøg ved reden den 10. marts lå ørnen dybt i reden, så æglægning må have fundet sted i den første del af marts. Rugningen forløb herefter planmæssigt, og den 20. april kunne jeg konstatere, at der var unge/unger i reden. Da jeg ankom, stod en af ørnene på redekanten, og det så ud, som om den fodrede. Da den lidt efter lagde sig, lå den ret højt i reden. Den 12. maj så jeg for første gang en unge stikke hovedet op over redekanten, og den 20. maj kunne jeg så konstatere, at der var to unger i reden.

Efterhånden blev ungerne meget aktive, enten med at fortære føden eller med at lave flyveøvelser. Den 2. juli var første gang, jeg så en af ungerne uden for reden, og den 6. juli havde begge unger forladt reden. De var ikke til at se i umiddelbar nærhed af reden, men den 11. juli var begge unger igen i reden, hvor de blev fodret i mindst en uges tid endnu.

Siden har jeg set meget lidt til ungerne, men gamle havørne ses jævnligt på Nordfalster. Ved et besøg ved reden i august kunne jeg se, at hovedmenuen må have været fisk, blichøne og skarver.

51. Nysted, Guldborgsund Kommune*Af redekoordinator Lars Munk*

Et havørnepar havde i mere end et år holdt til tæt ved Nysted, og den 3. marts sås parret endelig på en rede. Placeringen var meget overraskende. Reden er bygget midt i skarvkolonien i Rørsøen, kun 350 m fra de nærmeste huse i byen. Ved søen findes flere stier med en del gående færdsel. Den få år gamle skarvkoloni findes i en samling elletræer, som står i cirka en meter vand, efter at pumpen i det inddæmmede område blev stoppet. Næsten alle træerne er nu gået ud og vil rådne inden for en årrække.

Ørneparret holdt til ved reden på trods af episoder med folk, der gik ind på engen ved søen. Ved overvågning af reden blev der selvfølgelig holdt god afstand, men alle kan komme meget tæt på ved blot at følge stierne. Det var derfor ingen overraskelse, at ørnene forlod stedet igen allerede hen på foråret. Lagttager tyder dog på, at de faktisk vil komme igen, og da vil de have mere erfaring. Medio august sås de jage en yngre ørn væk fra søen med klo-tagfat, som hannen brugte med fuld kontrol over for den unge. Begge fugle i parret er ringmærket; hunnen er født i 2006 og formentlig tysk, hannen er dansk og fra 2009.

52. Sortemoen, Svendborg Kommune*Af redekoordinator Morten Kristiansen*

Vi fik meldinger om en rede i området og fandt den ret hurtigt. Erik Ehmsen kontaktede kommunen og fandt ud af, hvem lodsejeren er. Der kom et godt samarbejde op at stå med både kommunen og skovrideren. Vi valgte at sætte skilte, så der er mulighed for at færdes i skoven uden at forstyrre ørnene. Skiltene blev sat op sidst i marts. Vi var i tvivl om, hvorvidt ørnene overhovedet ville gå i gang med et yngleforsøg, da de var sent på den og ikke opholdt sig meget ved reden. Den 7. april om morgenen fløj begge ørne ind til reden. Den ene gik rundt og nussede, lagde sig i reden og blev kort efter forstyrret af en gråkrage. Ørnen rejste sig og jagede gråkragen væk, men kom ikke tilbage til reden.

I april var der forlydender om en del færdsel i skoven af både skovgæster og ornitologer. Jeg havde i denne periode kontakt til en skovarbejder, der bor ved den nordlige ende af skoven. Han fortalte, at der i påsken var mange inde i skoven og spadsere rundt. Vi må konstatere, at havørnene i år kom for sent i gang med at yngle, og at skoven beklageligvis har for mange besøgende trods skiltning. Jeg har positiv kontakt til dem, der bor op til skoven ved både den sydlige og nordlige indgang. Ligeledes er der som nævnt et godt samarbejde med lodsejeren og skovrideren, som vi glæder os til at fortsætte i de kommende år.

53. Løgismose, Assens Kommune*Af redekoordinator Per M. Nielsen*

Midt i marts blev Erik Ehmsen kontaktet af en lystfisker, der havde set et havørnepar i gang med redebyggeri. En lokal landmand havde lagt mærke til ørnene allerede i november/december, hvor han mener, at reden blev påbegyndt. Reden er ikke ret stor, men dog stor nok til, at parret har fået en unge på vingerne allerede i deres første sæson. Efter alt forarbejdet, aftaler med ejer, opsætning af skilte om adgangs begrænsning med videre, skulle jeg finde reden. Den 8. april lykkedes det, og samtidig fandt jeg et godt sted at observere den fra. Kun to dage senere kunne jeg se en voksen ørn ligge lavt i reden, tilsyneladende rugende. En rugende fugl blev set flere gange, indtil løvspring gjorde det umuligt at se reden.

Sommeren igennem var der travl trafik til og fra reden, hvorefter begge de voksne ørne kunne ses i fourageringsområdet fra midt i juli. Den 2. august stod jeg på en mark med udsigt til deres sædvanlige siddetræ, da begge ørne kom og satte sig i træet. Efter kort tid kaldte hunnen, og fra skoven kom der svar; der var altså med stor sandsynlighed unge/unger i reden. To dage senere gik Erik Ehmsen og jeg ind for at konstatere ynglen med sikkerhed, og da vi nåede frem til redeområdet, så vi en unge hurtigt forlade området. Lidt senere kunne vi sammen med forvalteren se denne unge i siddetræet ud mod Øhavet.

54. Ravnholt, Nyborg Kommune*Af redekoordinator Karl Top*

Der er observeret havørn(e) næsten fast i Ravnholt i et par år, og i år begyndte de så at yngle. Æglægningen blev forsinket på grund af skovarbejde lige omkring redetræet, hvilket forstyrrede fuglene. Reden er placeret cirka 4 m under toppen af en rødgrøn i en nordvendt skovkant, og der er fine oversigtsforhold fra offentlig vej. Der blev lavet aftaler med Ravnholt Gods om at undgå arbejde i denne del af skoven. I slutningen af marts indledte ørnene rugningen, og æggene klækkede de første dage i maj. Den 14. maj sås to unger kigge op over redekanten, hvoraf den ene var lidt større end den anden.

Reden var ikke ret stor og ikke stabil. Den blev i løbet af foråret mere og mere ødelagt, og midt i juli faldt resterne ned. Ungerne havde på det tidspunkt forladt reden og sad på grenene i træet. Den 20. juli havde ungerne forladt redetræet, og de er herefter set flyve sammen med de gamle. Vi kan derfor fastslå, at havørnen for første gang har ynglet med succes i Ravnholt. Under hele forløbet har der været et fint samarbejde med godset.

Det så ud til, at ørnene mest fouragerede i Lindkær, og byttet var først og fremmest blichøns. Der blev også observeret fangst af fisk (gedde) og af en ung grågås.

55. Saltbækvig, Kalundborg Kommune*Af redekoordinator Uffe Seneca*

Et ørnepar byggede rede i Sneverisskoven, men desværre blev det ikke til yngel i år. Jagtlederen på stedet holder godt øje med fuglene, og vi håber nu, at der vil komme gang i ynglen i 2013. Ørnene ses ofte i Saltbækvig/Vrøj området, der ligger cirka 4 km fra reden.

56. Stignæs, Slagelse Kommune*Af Connie Grubbe Jensen & Ove Højstrøm Jensen*

I starten af juni 2012 vurderede skytten på Borreby Gods, at der var ynglende havørn i området, og at reden kunne ses fra offentlig vej. Vi tog ned for at kigge efter, og straks ved ankomsten så vi en havørn. På normal havørnevis sad den stort set ubevægelig den næste times tid, og trods intensiv observation kunne ingen rede iagttages. Efter halvanden time dukkede endnu en gammel havørn op i toppen af en fladtøppet fyr, hvor den fik selskab af den første fugl. De to ørne sad sammen i cirka 10 minutter, hvorefter den ene forsvandt bag skoven. Der observeredes igen intensivt for at få øje på en rede, idet ørnens adfærd tydede på, at dette kunne være redetræet. Kortvarigt så vi noget, der lignede en strakt vinge fra en anden fugl, bag den gamle havørn, men vi blev ikke 100 % sikre. Senere så vi igen en gammel havørn i toppen af den samme flade fyr, og denne gang så vi med sikkerhed en stor, velnæret havørneunge, som bevægede sig rundt bag den gamle ørn. Herligt. Stadig umuligt at se selve reden; træet må have en hældning ind mod skoven. Den anden gamle havørn kom forbi under observationen.

Lokaliteten blev besøgt igen den 2. juli. Ved dette besøg var ungen alene hjemme i de to timer, vi observerede reden. Den var meget aktiv, afprøvede vingernes bæreevne og lettede kort et par gange. En stor, flot havørneunge, som snart var klar til at forlade reden. Ved et besøg på lokaliteten den 5. september sås en 1K havørn i området, hvor redetræet er placeret.

57. Hvidkilde Sø, Svendborg Kommune*Af redekoordinator Arne Bruun*

I marts måned 2012 begyndte et havørnepar at bygge rede midt på Storeholm i Hvidkilde Sø. Reden kunne ses fra den højt beliggende rasteplads lige nord for søen, og vi kunne derfor følge, hvordan reden voksede i løbet af den næste måneds tid. De to fugle sås både ved og i reden. Ørnene havde begge en smule mørkt i halen, så mon ikke det var subadulte fugle, der tyvstartede lidt på deres første forsøg på at formere sig.

Efter udgangen af april blev der nemlig set meget lidt til ørnene, og jeg gætter på, at de har opgivet og derfor har levet et mere omflakkende liv. Sidst på sommeren blev fuglene dog set en del gange, blandt andet over Åmosen. Hvis de vælger at yngle i 2013, vil reden være et fint sted at formidle om fuglene, fordi den jo er synlig fra rastepladsen, indtil der kommer blade på træerne. Samtidig ligger den på et sted, hvor folk ikke så nemt kommer til at forstyrre fuglene.

Ringmærkning af havørn i 2012*Af Lars U. Rasmussen & Kim Skelmosen*

2012 er det sjette år med ringmærkning af havørneunger. Projektet styres af Jesper J. Madsen & Kasper Thorup, Zoologisk Museum, i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening.

Formålet er fortsat at indsamle viden og erfaring fra både havørne- og kongeørnereder for at vurdere, om et større ringmærkningsprogram på de to arter bør iværksættes. Det er målet at indsamle viden om selve mærkningen og muligheden for efterfølgende aflæsning af ringene.

Vi har opnået kontakt med omkring 25 lodsejere, hvoraf en halv snes endnu ikke har givet endeligt tilsagn om ringmærkning af ørneunger i deres skove. Det er stadig målet, at vi får sat ringe på unger fra et repræsentativt udvalg af reder i Danmark, hvilket indebærer, at vi skal have lavet flere aftaler med lodsejere.

Der er nu i alt ringmærket 26 havørneunger i Danmark. I 2012 ringmærkede vi fire unger i tre reder og forsøgte bestigning på en fjerde rede:

Nakskov Fjord, 5. juni:

Vi ringmærkede den ene af to unger; en hun på 66 dage i reden.

Reden er placeret i en bøg, og parret har brugt den siden 2005.

Hyllekrog, 5. juni:

Ingen ringmærkning.

To unger i reden i en skønnet alder på 60-64 dage. Det blæste kraftigt, tiltagende i styrke, og klatregrejet var på plads ret hurtigt. Reden var let tilgængelig og placeret 15 m oppe i en hældende poppel. Vi skønnede, at der var risiko for, at de store unger kunne blæse af ved forstyrrelsen, og vi undlod derfor at bestige redetræet.

Ormø, 13. juni:

Ringmærkning af den enlige unge; en hun på 57 dage.

Vi havde været på lokaliteten den 5. juni uden resultat. Ørnene havde skiftet til ny rede i år. Reden ligger i en levende ask omgivet af aktive skarvreder med masser af unger. Vi fandt nogle bytterester i reden fra blichøns, hornfisk og foden af en svaneælling – men ingen rester af skarv.

Søhøjlandet I, 15. juni:

Ringmærkning af to unger; hunner på henholdsvis 48 og 52 dage.

Parret var flyttet til ny rede, som var placeret 27 m oppe i en douglasgran.

Aflæsninger af danske havørne

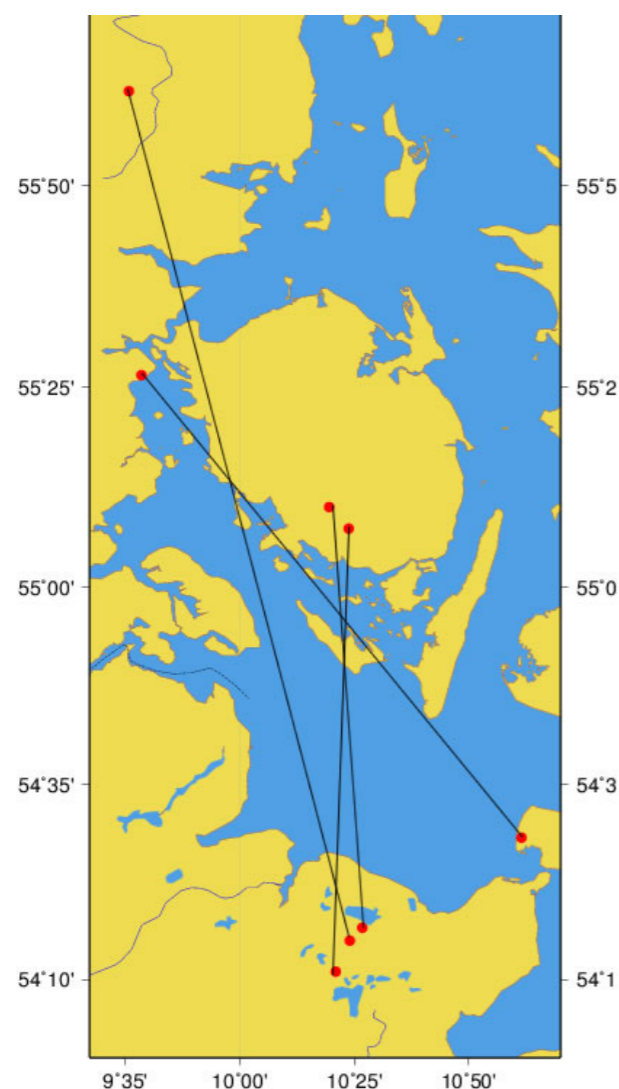
Fem gange er havørne ringmærket som unger i Danmark blevet aflæst i Nordtyskland:

Tabel 3. Oversigt over danske havørne ringmærket som unger, der senere er registreret i Tyskland.

Ringmærkningslokalitet	År	Genmeldingssted og –tidspunkt	Alder
Arreskov Sø	2008	Lammershagen bei Selent, Plön, oktober 2011	4K
Ukendt	2009	Güstorfer Teich nördlich der Stadt Plön, juni 2011	3K
Søhøjlandet I	2011	Fishponds Götfeldteich, Selent, marts 2012	2K
Solkær Engsø	2011	Wallnau, Fehmarn, april 2012	2K
Brændegård Sø	2011	Güstorfer Teich nördlich der Stadt Plön, juli 2012	2K

Af de tre unger fra 2011, der er aflæst i Tyskland, er to af dem fotograferet i skarvkolonier. Ellers er det tilsyneladende det sørige område ved Plön, som er havørnenes foretrukne opholdssted (se figur 4).

Der er også en indenlandsk aflæsning af en dansk født unge. I 2009 ringmærkede vi en unge ved rede nummer 3, Hostrup Sø, og den er i år set nogle dage i træk ved Rands Fjord vest for Fredericia. Spændende at se, om den snart kommer til at indgå i et dansk ynglepar.

Figur 4. Lokalteterne i tabel 3 vist på et kort, hvor ringmærkningslokaliteten er forbundet med aflæsningslokaliteten for hver enkelt fugl.

Fiskeørnen i Danmark 2012

Af artskoordinator Leif Novrup

Sammenfatning

Der er i år for anden gang registreret tre par ynglende fiskeørne med rede.

I Gribskov på Nordsjælland vendte parret tilbage til reden fra 2011 og fik to flyvefærdige unger. Det samme gjaldt for parret i Vestjylland, der også fik to unger på vingerne. Det gamle aktive par ved Flyndersø i Nordvestjylland fik igen i år hele tre unger på vingerne. Der er således nu kommet 22 unger på vingerne siden 2005, og håbet er, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar.

For alle tre reder gælder det, at reden er placeret i toppen af en gran, hvor den øverste del er knækket af. Rederne er placeret i øde områder, hvor kun få mennesker dagligt færdes. I Gribskov har Naturstyrelsen af sikkerhedshensyn sat afspærringer op, hvilket har vist sig gavnligt, da der her kommer en del mennesker, som gerne vil se reden og fiskeørnene.

Igen i år er der set oversomrende fiskeørne, hvis adfærd kunne tyde på ynglefund, men trods ihærdig søgen efter reder er ingen fundet.

Lokalitetsgennemgang

Nordvestjylland

Af artskoordinator Leif Novrup

Hannen ankom den 27. marts, hvor den blev set flyvende med en stor gren til reden. Hunnen ankom først den 7. april. Hun begyndte rugningen den 15. april med forventet ægklækning den 22. maj. Den 23. maj var der unger i reden, og den 30. maj sås hunnen stå på redekanten og fodre. Den 13. juni blev der for første gang i år set 3 unger i reden. Den 19. juli kunne de to største unger flyve fra reden, og dagen efter også den mindste. Fem dage tidligere end sidste år.

Parret har nu i denne rede produceret hele 16 unger siden 2005. Ganske imponerende! Den 29. juli stod en unge og spiste på reden, mens hunnen sad i træ vest for reden og hannen øst for.

Vestjylland

Af redekoordinator Svend Aage Knudsen

Efter i 2011 at have fundet ørnereden og set to unger derfra gå på vingerne, var jeg meget spændt på, om de ville vende tilbage i år. Jeg besøgte reden efter alle vinterstormene, og træet holdt.

Den 28. marts så jeg første gang hannen i skoven. Jeg tjekkede ved reden nogle gange efterfølgende, men så ingen ørne der. Den 11. april var der heller ingen aktivitet, men da jeg ville forlade området, så jeg hunøren sidde cirka 75 m fra reden. Først den 13. maj så jeg hende på reden, hvor hun stod og pudsede sig. Den 14. juni stod hun på reden og fodrede unger, men de var ikke synlige.

Den 3. juli var Leif Novrup derude, og han observerede to unger, som var cirka tre uger gamle. Den 3. august var der stadig to store unger i reden, men den 11. august stod kun én unge på reden og blev fodret. To dage senere havde ungerne forladt reden og sad i hvert sit træ cirka 75 m fra reden. De så ud til at være i god kondition, og den 21. august var der tomt derude.

Nordsjælland

Af redekoordinator Luise Ekberg

Fiskeørneparret byggede i 2011 reden i Vandmosen, Gribskov, i et forholdsvis solitært og udgået grantræ, som var topkappet cirka 10 år tidligere med henblik på muligheden for at tiltrække ynglende fiskeørne.

Vinteren bød på flere stormfulde døgne, som gav redekoordinatoren søvnløse nætter. Ved eftersyn i dagene efter kunne Per Ekberg og jeg heldigvis konstatere, at reden havde klaret skærene - endda på trods af, at flere af de omkringstående træer var bukket under for stormen. Netop på grund af faren for, at redetræet skulle falde, havde jeg aftalt med Naturstyrelsen Nordsjælland, at de skulle topkappe nogle graner i området, som Per Ekberg og jeg havde udvalgt sammen med dem.

Alt var klart, og vi ventede i spænding på, at fiskeørnene skulle ankomme. Dagene gik, håbet begyndte at svinde, og fiskeørnene var på plads alle andre steder end i Gribskov. Vi tog derfor til Skagen for at se på rovfugletræk. Mens vi sad deroppe søndag den 22. april, ringede telefonen. Det var Leif Novrup: "Jeg sidder her i Vandmosen og ser på to fiskeørne, som parrer sig"! Det var starten på en succesfuld ynglesæson for fiskeørneparret. Utallige parringer førte til, at hunnen efter en noget urolig dag lagde æg og begyndte rugningen den 8. maj.

Han og hun skiftedes til at ruge hele perioden, og omkring den 14. juni klækkede æggene. En spændende periode med fodring begyndte, og efterhånden blev det klart, at der var to unger i reden. Hunnen holdt opsyn med ungerne – først i reden og senere fra nærtstående træer - og hannen kom med fisk til både hunnen og de to unger.

Ungerne fløj fra reden første gang den 5. august og opholdt sig derefter meget stationært i redeområdet. Hannen og en af ungerne blev observeret siddende og fortære fisk i mindst to af de nyligt topkappede træer. Det tegner godt for fremtiden. Hele familien opholdt sig frem til midten af september i redeområdet.

En stor succes på trods af, at hundredvis af besøgende har været ude for at opleve fiskeørnene. Området bærer tydeligt præg af de mange mennesker med nedslidning af græsset, træstammer flyttet hen som stole og borde, ivrig snakken og udveksling af erfaringer. Der var også nogle, som ikke kunne finde ud af reglerne og absolut skulle overskride fiskeørnenes grænser for at se ørnene og/eller få de bedste fotos. Rigtig mange mennesker har dog fået de fineste oplevelser.

Kongeørnen i Danmark 2012

Af artskoordinator Tscherning Clausen

Sammenfatning

Der har igen i år været tre par kongeørne i Danmark. To af parrene er de kendte ynglepar, og det tredje par har gjort yngleforsøg på en tidligere ynglelokalitet. Et fjerde par har desuden opholdt sig på en ny lokalitet i Nordjylland i 2012.

Lokalitetsgennemgang**Høstemark Skov**

Kongeørneparret i Høstemark Skov i Lille Vildmose fik for 10. år i træk en unge på vingerne. Allerede den 4. februar blev ørnene set parre sig i 10 graders frost, og et par dage senere afslørede en kontrol af ørnerederne i skoven, at en af rederne var pyntet med nye grankviste.

Ved et besøg ved reden den 6. juli, hvor der skulle indsamles rester af byttedyr og fældede fjer, havde ungen forladt reden. Den sad på en gren nær jorden tæt ved reden. Herfra forsøgte den at lette, men landede i den fugtige ellesump. Ungen blev indfanget og tilset. Den havde ingen fysiske skader og var i god foderstand, så den blev sat tilbage på sin gren, hvor den blev siddende under resten af besøget – omkring halvanden time. Ved næste indsamling af byttedyr, den 9. august, blev ørneungen set lette fra en halvædt ilder og flyve ubesværet rundt i bevoksningen under trækronerne. Først den 19. august sås ørneungen flyve over skoven.

Hals Nørreskov

Yngleparret i Hals Nørreskov nord for Limfjorden havde for 6. år i træk ynglesucces og klækkede i år to unger. Ørneparret byggede en ny rede i en rødgran ved årets begyndelse. De seneste tre års redetræer var kommet til at stå frit efter stormfald.

Ved et besøg ved reden den 1. april lå hunnen fast på reden, og hannen fløj over skoven. Ved et besøg den 24. maj kunne det konstateres, at der var to unger, men den ene – en han – sad på jorden under reden, hvor den havde siddet i mindst 5-6 dage, og hvor den var blevet fodret. Ungen var svækket og mager. På grund af det regnfulde vejr blev ungen sat op i reden, hvor der sad en meget stor og aggressiv hununge. Dagen efter blev reden tilset, og begge unger var i reden. Hanungen virkede frisk og var nyfodret, og begge unger blev ringmærket. Hunungen var cirka 55 dage gammel.

Den 4. juli var hunungen fløjet fra reden og sad i redeområdet, mens hanungen lå død under reden. Den var død 5-7 dage efter ringmærkningen, men på grund af forrådnelse var det ikke muligt at fastslå dødsårsagen. Den 25. juli sås ørnefamilien for første gang flyve over skoven.

Tofte Skov

Det nye kongeørnepar i Tofte Skov gjorde yngleforsøg, idet der blev lagt 1-2 æg i en nybygget rede, som var blevet fundet ved et besøg i skoven den 26. marts. Der er kun ved en lejlighed – den 14. april – set en ørn ligge på reden.

Den 28. maj blev der fundet æggeskaller af 1-2 æg under reden. Desværre blev der intet ud af besøget. Ørnene blev ved flere lejligheder set flyve territorieflyvning over skoven. Det så desuden ud til, at der var kommet en ny han, idet den adulte han fra 2010 og 2011 var skiftet ud med en yngre han i løbet af 2012. Den nye han blev flere gange set flyve sammen med hunnen over skoven, og ved en lejlighed kom den gamle han til, men blev jaget væk af den yngre han.

Nordjylland

I 2011 opholdt der sig en enlig kongeørn mere eller mindre fast på en ny lokalitet i Nordjylland, og fra begyndelsen af 2012 opholdt et par/to ørne sig på lokaliteten. Parret blev set både sidde og flyve sammen, og de var begge immature (3-4K). Ved en eftersøgning i de mest oplagte bevoksninger blev der dog ikke fundet reder.

Der er nu produceret i alt 23 flyvefærdige kongeørneunger i Danmark.

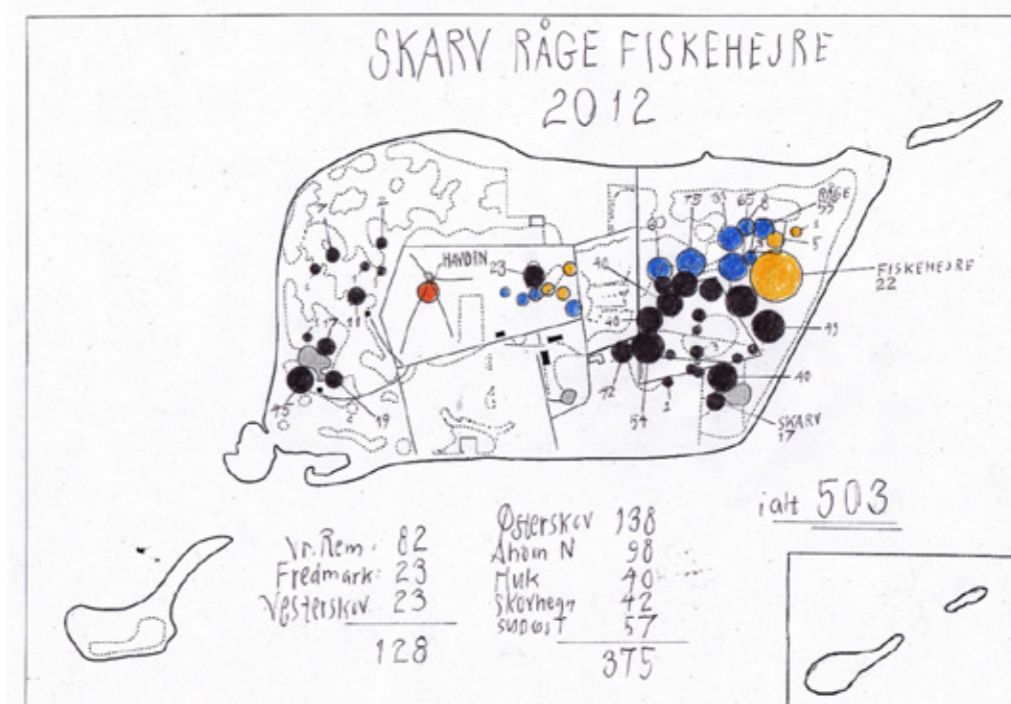
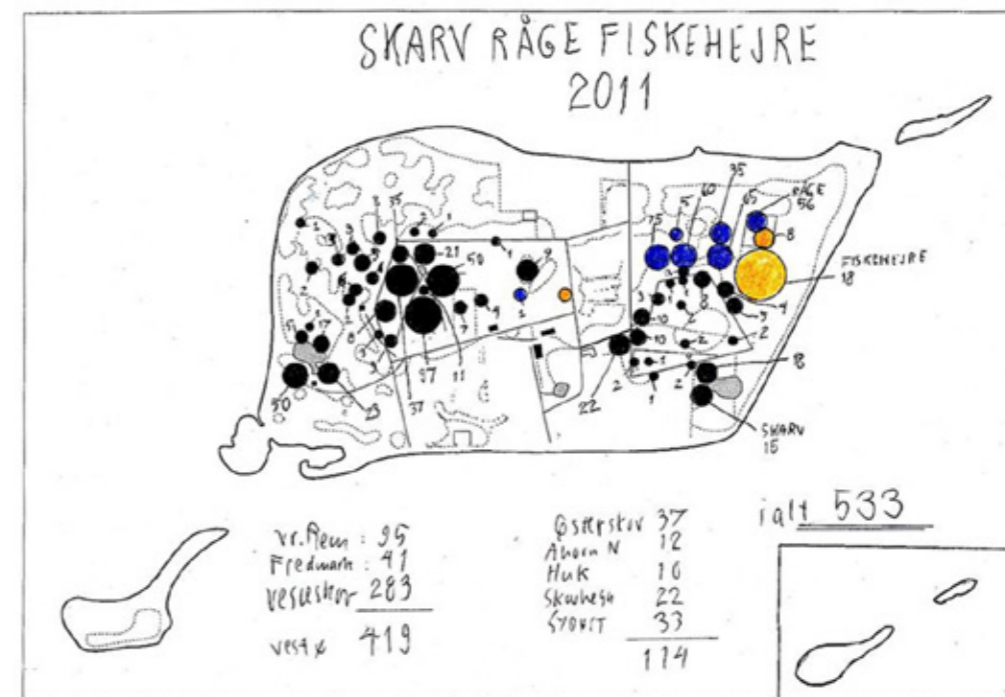

Kongeørn. Hannen fra parret i Høstemark Skov. Foto: Karsten Stæhr Nielsen.

Høg over høg - eller krage over ørn

Af artskoordinatør Erik Ehmsen

Jens Gregersen, der er redekoordinator for det nye havørnepar på Vorsø i Horsens Fjord, har sendt os disse to tegninger af de ynglende fugles fordeling på den lille ø. Tegningerne viser tydeligt, at havørnens tilstedeværelse (rød markering på nederste kort) har påvirket de øvrige ynglefugle på øen. Kolonierne af både fiskehejre (gule), råge (blå) og skarv (sorte) har ændret placering efter havørnernes ankomst. Havørneparret var dog også underlagt en "hækkeorden", idet en krage angreb parrets unge, så den senere døde.

Vintertælling af ørne 2012

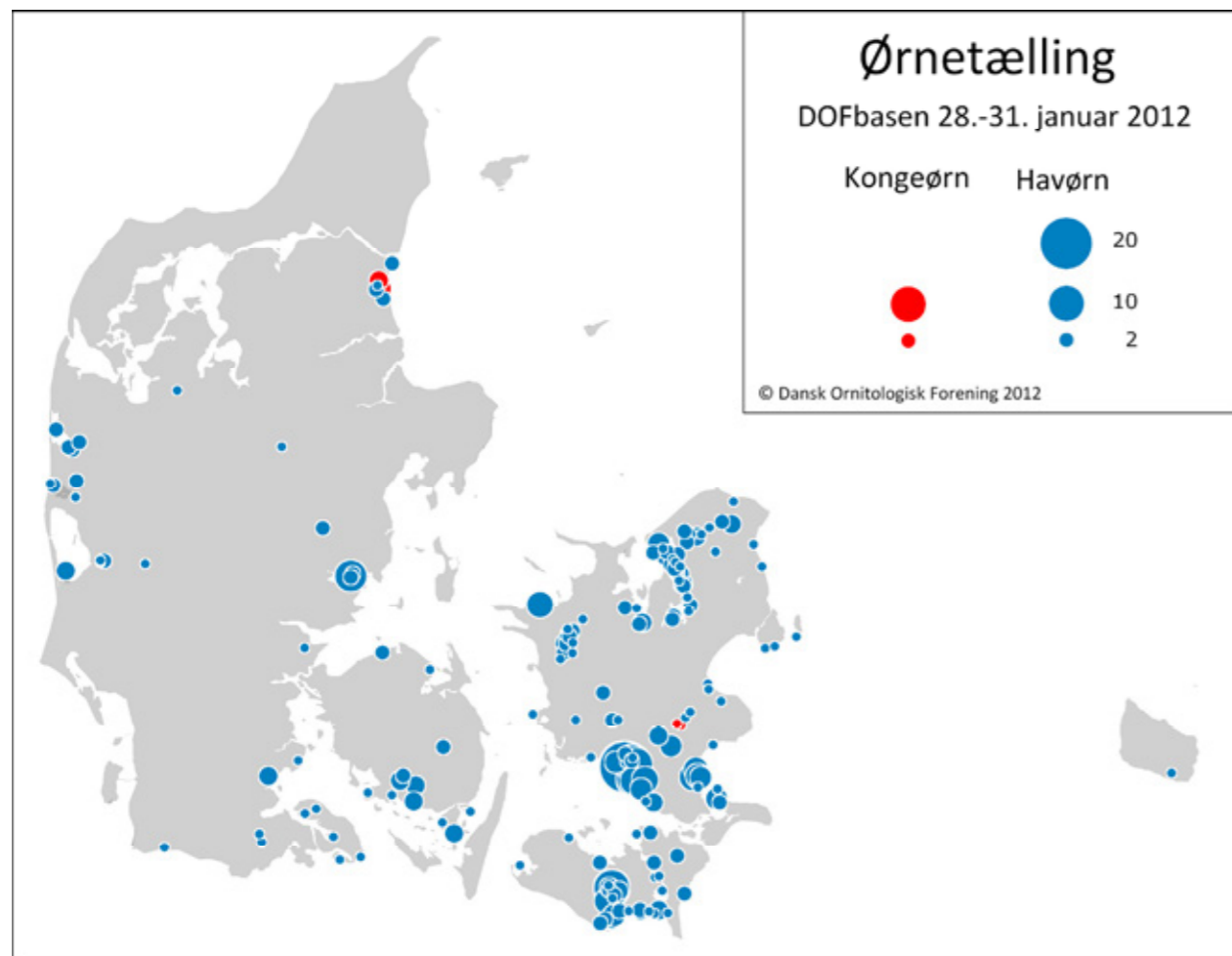
Af projektleder Lennart Pedersen

Trods overskyet vejr og dårlig sigtbarhed blev resultat af årets ørnetælling hele 290 havørne og 9 kongeørne. Cirka 570 fugletællere var landet over med til at skrive ørnene i mandtal.

Årets ørnetælling fandt sted for 7. gang i dagene 28. til 31. januar 2012. Vinteroptællingen ligger tæt op ad sidste års rekordresultat. I begyndelsen af vinterens frostperiode søgte havørnene hurtigt ud til det åbne vand ved søer og fjorde for at finde føde. Hovedparten af havørnene befandt sig i den østlige del af Danmark, hvor man især i Sydsjælland kunne opleve mange ørne. For eksempel var mellem 25 og 30 havørne samlet inden for et relativt lille område omkring Dybsø og Gavnø. To ud af tre havørne blev set på Sjælland, Lolland og Falster, mens der kun opholdt sig en enkelt kongeørn på Midsjælland.

Der var længere mellem havørnene i Jylland, men til gengæld bød det nordøstjyske landskab på hele otte kongeørne.

Forventningerne til årets ørnetælling var ellers ikke store, da vejret var forholdsvis mildt omkring årsskiftet. Forekomsten af ørne er mere spredt, og typisk opholder ørnene sig i skove og ved mindre søer, når vinteren er mild. Kulden, der kom til landet hen mod slutningen af januar, fik dog i løbet af kort tid mange af de store rovfugle til at samle sig ved åbent vand, hvor mange gæs og ænder holder til. Kulden gjorde det således lettere at tælle ørnene, og den har sikkert også bragt ekstra ørne nordfra her til landet.

Flere end 3.500 danskere spejdede efter store vingefang

Af Jan Skriver

Pressemeddelelse på www.dof.dk d. 23. februar 2012.

Vejret var perfekt de fleste steder i Danmark på Ørnens Dag, der bød på 66 havørne og 4 kongeørne, som blev betragtet af et talstærkt naturpublikum bevæbnet med kikkerter

I Lille Vildmose i Nordjylland satte deltagerantallet rekord med rundt regnet 500 besøgende, da Familien Danmark var af huse for at opleve nogle af de største og mest imponerende vingefang, som vores natur kan mønstre, nemlig havørnens og kongeørnens. 4 kongeørne og 2 havørne blev det til over den jyske vildmose.

Og på strandpromenaden i Jyllinge ved Roskilde Fjord oplevede 400 mennesker en havørn, der på tæt hold jagede en blishøne, som først blev fanget og senere undslap. Et drama ved højlys dag.

Det var en fantastisk dag med en havørn, der jagede, så alle på havnen kunne se rovfuglens jagtteknik og fornemme dramaet på tætteste hold, siger Martin Holm, der var en af DOF's otte guider på strandpromenaden, hvorfra 4 havørne blev observeret.

I alt var der 21 lokaliteter landet over, der med DOF-guider i spidsen tog imod på Ørnens Dag. Og flere end 3.500 danskere deltog i arrangementerne, hvor de store ørne blev set på mere eller mindre tæt hold.

Det var syvende år i træk, at Dansk Ornitologisk Forenings (DOF) Projekt Ørn arrangerede Ørnens Dag. Dagens ørnekord, hvad angår antallet, blev sat ved Hasselø på Falster, hvor der blev set hele 12 havørne.

Nyord Enge ved Møn bød på 6 havørne, som blev set af cirka 70 mennesker. Brændegård Sø havde 400 gæster, der så tre havørne, mens 250 ørneentusiaster kiggede forbi Esrum Sø, hvor der blev observeret to havørne.

Ørnens Dag på Avnø bød på havørn, skumfiduser og et bål at lune sig ved. Foto: Niels Larsen.

www.SvendborgTryk.dk

► *Læs mere på www.dof.dk*

Dansk Ornitologisk Forening · Vesterbrogade 138-140
1620 København V · tlf. 33 28 38 00 · dof@dof.dk

